E v a M Â R Z A

Universitatea „1 Decembrie 1918“ din Alba Iulia, Facultatea de Istorie şi Filologie
“1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia”, Faculty of History and Philology

Muzeografia mă însoţeşte pe parcursul vieţii

Laudatio Dr. Franz Grieshofer cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii „1 Decembrie 1918“ din Alba Iulia

The Museography is accompanying me throughout life

„1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia has granted in June 2009 the title of Doctor Honoris Causa to Mr. Dr. Franz Grieshofer from the Österreichisches Museum für Volkskunde in Vienna, who has been for a long period of time the director of the museum, as well as an Austrian ethographer and musicologist of good repute with permanent relations of collaborations with specialists from Transylvania. Dr. Franz Grieshofer has participated to several projects and programs of scientifical research where he has distinguished himself by his scientific success under the title Die siebenbürgischen Landler. Eine Spurensicherung (1990). The moment was marked with the editing of a massive work, in two volumes, Die siebenbürgischen Landler, published by the prestigious publishing house Böhlau, Wien-Köln-Weimar, 2002, 967 p., which was also launched in Sibiu in 2006 during an academic reunion.

Even since the beginning of his scientific activity as specialist within the Austrian Museum for Ethography, since 1981 Dr. Franz Grieshofer has developed a didactic and scientific research activity extremely appreciated within the prestigious Universität Wien, as well as by the Institute for European Ethnology and Museology. As specialist, he has lectured in front of the students, has held seminaries and has organized debates and round table conferences etc. The zenith of this didactic and educational activity came in 2001 when Dr. Franz Grieshofer has been recognized as Honorar-Professor für Volkskunde (Hon.-Prof.) of the Viennese Universaity, quality that has directly conferred him the title of Professor in the University.

Keywords: Franz Grieshofer, Doctor Honoris Causa, Viena, Alba Iulia, Etnografie, Muzeu

Institution’s address: Universitatea „1 Decembrie 1918”, Facultatea de Istorie şi Filologie, Alba Iulia, str. Nicolae Iorga, 11-13. http://www.uab.ro/

Personal e-mail: *evamarza@yahoo.com*

În deceniul doi al secolului al XIX-lea, mai precis în 24 decembrie 1814, *Alma Mater Vindobonensis* acorda – pentru merite ştiinţifice deosebite - titlul de Doctor în Filosofie studiosului transilvănean Vasilie Popp (1789-1842), pentru ca trei ani mai târziu, la 19 iulie 1817, cel care va deveni doctor pe Domeniul minier al Zlatnei să primească, tot la Viena, râvnitul titlu academic în Medicină. Au trecut peste 190 de ani de la recunoaşterea academică europeană a lui Vasilie Popp, viitorul polihistor şi autor al primei bibliografii la români – *Disertaţie despre tipografiile româneşti din Transilvania [...]*, Sibiu, 1838, pentru ca astăzi să asistăm, sub cupola Universităţii „1 Decembrie 1918”, la o recunoaştere culturală şi ştiinţifică, de data aceasta românească şi la adresa unui reputat specialist din Austria, în sfera Etnografiei şi Muzeologiei, Dr. Franz Grieshofer.

Museensstadt Wien (*Viena, oraş al muzeelor*) a fost titlul prelegerii D-lui Dr. Franz Grieshofer, cu care a delectat publicul universitar dar şi comunitatea oraşului, în „Aula Magna” a Universităţii „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Aflat pe parcursul întregii vieţi – de până acum – „in medias res” a lumii muzeistice din Austria şi chiar din Europa, D-nul Dr. Franz Grieshofer (cu distinsa sa soţie, Helga) este un prieten vechi, de suflet chiar, al comunităţii din Alba Iulia, dacă rememorăm anii de după evenimentele revoluţionare din iarna anului 1989. Atunci, a vizitat pentru prima data oraşul, dar şi o parte din meleagurile judeţului Alba, încercând să ajute la democratizarea societăţii, sub cupola Asociaţiei „Caritas”, de-a lungul unei susţinute activităţi cu mai multe componente, între care dimensiunile sociale şi interconfesionale au ocupat, în mod constant, un loc important. Chiar dacă raporturile profesionale şi colaborările ştiinţifice ale Domniei Sale indică, mai mult - dar nu întotodeauna - o apropiere de

oraşul Sibiu (Hermannstadt), important centru contemporan al culturii româneşti şi săseşti, datorită şi unor relaţii instituite de mai mulţi ani cu specialiştii de acolo pe tărâmul uneia din ştiinţele auxiliare ale Istoriei, şi anume Etnografia.

Invitaţia Catedrei de Istorie de la Facultatea de Istorie şi Filologie de-a conferenţia la „Alma Mater Apulensis", la care a răspuns cu multă cordialitate şi deferenţă, avea în vedere indiscutabila sa experienţa de *om - angajat* al Muzeului, calitate care incumbă un rost ştiinţific, didactic şi cultural dar şi un rol civic. Rostul ştiinţific îl înţelegem prin împărtăşirea vastelor şi variatelor sale cunoştinţe, câştigate de-a lungul unei vieţi, pe parcursul căreia „a fost măritat cu Muzeul", dacă avem în vedere şi un încântător volum „eine Festschrift", dedicat D-lui Dr. Franz Grieshofer din partea colegelor şi colegilor de la *Österreichisches Museum für Volkskunde* din Viena, la o frumoasă aniversare, *Der Weg als Ziel. Ausgewählte Schriften zur Volkskunde (1975-2005). Festgabe zum fünfundsechzigsten Geburtstag* [*Drumul în căutarea scopului. Scrieri alese despre etnografie (1975-2005). Ediţie festivă cu ocazia împlinirii vârstei de 65 de ani],* Wien, Verein für Volkskunde, 2006.

De fapt, prima secţiune a lucrării este intitulată chiar *Geschichte, Methoden, Museum*, în care sunt dezbătute într-o manieră inteligentă aspecte ale trinomului *istorie, metode, muzeu*. Pe de altă parte, prezenţa academică şi prestaţia ştiinţifică a Domniei Sale în spaţiul academic albaiulian le-am gândit ca o subliniere a existenţei specializării, modestă din perspectivă numerică a studenţilor, *Muzeologia*. Să recunoaştem, în mod public, că funcţionarea acestei specializări i se datorează, de fapt, primului Rector al Universităţii din Alba Iulia, Prof. Univ. Dr. Iuliu Paul, care, nici atunci când rostul acestei specializări în Universitate nu avea prea mulţi susţinători, nu accepta renunţarea la ea. Muzeologia, ştiinţa muzeului, în fond o nobilă ocupaţie – şi mă refer, la toţi specialiştii trecuţi, prezenţi şi viitori care au onorat statutul de „student de la Alba Iulia"! - oferă un indiscutabil orizont al cunoaşterii, fără să-i fie străine pragmatismul şi utilitarismul civic şi cultural. Ea demonstrează argumentat şi ne învaţă cum se ocroteşte *Moştenirea culturală* [*die kulturelle Erbe*], ca să rămânem la terminologia de specialitate şi la vocabularul aplicat folosite de D-nul Franz Grieshofer, pentru care Muzeul rămâne un spaţiu binecuvântat al ştiinţelor şi al bunei cuviinţe. Poate, aceste afirmaţii ale noastre sună drept o pledoarie „pro domo", în acest moment, emoţionant şi festiv totodată, dedicat viitorului *Doctor Honoris Causa* al Universităţii noastre, înaintea membrilor Senatului dar şi în faţa Domniei Sale. Însă, sincer, aşa am şi gândit-o!

Cu siguranţă că oameni împătimiţi ai muzeului sunt mulţi în lumea noastră mică. Aş putea da un exemplu nu prea îndepărtat, pentru că l-am avut, cu câteva zile mai devreme, Referent la o susţinere publică a unui Doctorat în Istorie, pe cel mai renumit teoretician al Muzeografiei româneşti contemporane, Prof. Univ. Dr. Ioan Opriş de la Muzeul Naţional de Istorie al României.

Este cazul, cred, să acordăm o atenţie specială, acum, distinsului nostru oaspete vienez. D-nul Dr. Franz Grieshofer, autorul mai multor cărţi de profil, de pildă *Die Lederhose. Kleine Kulturgeschichte des alpenländischen Beinkleids* (Wien, München, Zürich, 1978), se află în mijlocul populaţiei universitare albaiuliene, cu prilejul unui moment unic în felul lui, plin de emoţii omeneşti dar şi de responsabilităţi academice, acela al acordării titlului de *Doctor Honoris Causa*, ca urmare a propunerii Catedrei de Istorie de la Facultatea de Istorie şi Filologie. Suntem în faţa unei personalităţi ştiinţifice de o distincţie aparte, formată încă din timpul studenţiei la *Alma Mater Vindobonnensis* şi pe parcursul anilor plini de trudă intelectuală dar şi de satisfacţii, într-un surprinzător *cursus honorum*, ajunsă acum la o îndeplinire. Citat şi prezent în bibliografia de specialitate europeană, datorită acurateţei ştiinţifice a contribuţiilor sale în domeniul Etnografiei şi Muzeologiei, dar şi din cauza personalităţii agreabile, prezenţa Domniei Sale în Universitatea noastră este o provocare culturală şi, totodată, o onoare pentru noi toţi, dascăli şi studenţi.

Dr. Franz Grieshofer s-a născut în 14 noiembrie 1940 în Bad Ischl (Austria), a urmat cursurile şi seminariile Universităţilor din Innsbruck şi Viena (1965-1971), specializarea Etnografie - cu direcţia Etnologie europeană, secundar Pre şi Protoistorie, ciclul academic încheindu-se prin susţinerea tezei de licenţă *Das Schützenwesen des Salzkammergutes. Eine volkskundliche Untersuchung der Schützengesellschaften* (tiparită şase ani mai târziu, la „Oberösterreichischer Landesverlag"). De timpuriu, este antrenat în munca de cercetare ştiinţifică, concentrată pe domeniile predilecte: Etnografie şi Muzeologie austriacă şi europeană, respectiv Istoria culturii. De altfel, meritorie a fost colaborarea ştiinţifică - la începuturile carierei - la *Österreichischer Volkskundeatlas* [*Atlas etnografic al Austriei*], editat sub înaltul patronaj al Academiei Austriece de Ştiinţe, unde a elaborat un studiu referitor la obiceiurile de Fărşang (perioada dinainte de începerea postului Paştilor), care ar trebui să constituie o instanţă bibliografică şi pentru etnografii români. Recomandat, cu căldură şi justificat sub raportul oportunităţii ştiinţifice, de Profesorul Leopold Schmidt, va fi angajat în curând, în anul 1971, la *Österreichisches Museum für Volkskunde [Muzeul austriac de etnografie],* şi îndeplineşte funcţia de *curator* (*conservator*) al Muzeului din Viena, de pe Laudongasse 15, de care şi-a legat întreaga sa carieră ştiinţifică şi chiar viaţa. După pensionarea Directorului Klaus Beitl, Dr. Franz Grieshofer a fost numit, în anul 1985, Director al Muzeului, funcţie managerială şi ştiinţifică pe care a deţinut-o şi onorat-o până în anul 2005.

Pe tot acest parcurs cultural şi profesional constant şi demn, s-a îngrijit de ceea ce este cel mai de preţ în activitatea unui Muzeu, de colecţiile sale, prezervarea lor, de valorificarea patrimoniului muzeal, pe care l-a primit în seamă de la predecesori. Conform opiniei Domniei Sale "[...] muzeele sunt depozitare ale moştenirii culturale. Au o mare responsabilitate în faţa societăţii şi necesită o grijă permanentă, în calitate de păstrătoare ale memoriei culturale naţionale şi universale". Pe lângă toate grijile manageriale şi obligaţiile profesionale, care izvorau din funcţia de conducere instituţională, valorificarea colecţiilor Muzeului etnografic din Viena, a fost o constantă a activităţii sale, care se recomandă de la sine, prin expoziţia permanentă, cât şi prin zecile de expoziţii temporare ori tematice, organizate la sediu, de-a lungul anilor; unele din titlurile expoziţiilor pot fi edificatoare în ce priveşte diversitatea problematicii şi perspectiva lor culturală.

Tematicile expoziţiilor de la *Österreichisches Museum für Volkskunde*, a cărui vizitare este, chiar dacă se repetă, cum am păţit şi noi, o adevărată aventură intelectuală, un loc al ştiinţei şi al fanteziei, care pot constitui o adevărată inspiraţie şi pentru etnografii şi muzeografii români: *Volksmusikinstrumente. Neuerwerbungen der Sammlung Georg Kotek*; [*Instrumente muzicale populare. O nouă promovare a colecţiei Georg Kotek*]; *Papiertheater* [*Teatru de hârtie*] (1985); *Bosnien. Zwischen Okkuptation und Attentat. Die Bosniensammlung des Österreichischen Museums für Volkskunde* [*Bosnia. Între ocupaţie şi atentat. Colecţiile bosniece ale Muzeului austriac de Etnografie*] (1994); *Ur-Ethnographie. Auf der Suche nach dem Elementaren in der Kultur. Die Sammlung Eugenie Goldstern* [*Etnografie străveche. Pe calea căutării vechiului în cultură. Colecţia Eugenie Goldstern*] (2004); *Papageno backstage. Perspektiven auf Vögel und Menschen* [*Papageno backstage. Perspective asupra oamenilor şi păsărilor*] (2006); *10+15+2 Europäische Identitäten in Hermannstadt anlässlich der Kulturhauptstadt* [*10+15+2 Identităţi europene în Sibiu, capitală culturală).* O atare manifestare expoziţională de anvergură continentală, organizată în Sibiu, Capitală culturală a Europei, în anul 2007, la Complexul Naţional Muzeal „Astra", a ilustrat sintagma „Unitate prin diversitate" în configuraţia de atunci a Uniunii Europeane. Cu această ocazie, *Österreichisches Museum für Volkskunde* din Viena a transportat şi a organizat la Sibiu o expoziţie, aceasta cu atât mai mult cu cât muzeele sunt, *de jure et de facto*, elemente definitorii pentru destinul, istoria şi viitorul unei naţiuni. Prin expoziţia *10+15+2 Identităţi europene* se subliniază - şi valorifică în acelaşi timp - dimensiunile culturale comune ale popoarelor europene, dincolo de coordonatele particulare care definesc alteritatea lor culturală. În fond, expoziţia se bazează pe o inteligentă şi nediscriminatorie analiză şi sinteză a identităţilor naţionale ale bătrânului continent, făcând referire la primele zece ţări, care au pus bazele Uniunii Europene, continuând cu cele care au aderat în 2004 şi culminând cu integrarea României şi Bulgariei. Expoziţia, care reuneşte şi valorizează specificul fiecărei ţări a Uniunii, a fost itinerată prin mai multe ţări de pe continent. Să precizăm, şi nu este un gest de gratuitate ori de complezanţă, că un important rol în realizarea acestei expoziţii de excepţie i se datorează tocmai D-lui Dr. Franz Grieshofer, oaspetele de acum al Universităţii şi al comunităţii albaiuliene.

Din toate aceste exemple se poate observa cu uşurinţă interconectarea celor două ramuri paralele şi uneori conexe, aflate la baza interesului profesional al distinsului Profesor, *Muzeografia în context etnografic şi, totdată, european*, cât şi largheţea cu care specialistul identifică teme culturale actuale şi interesante ale momentului, care nu este ocolit de conotaţii politice şi sociale. Nu putem omite din vasta şi variata activitate managerială a Profesorului de la Universitatea din Viena faptul că, între timp sau concomitent, Dr. Franz Grieshofer a fost şi Directorul de la *Etnographisches Museum* (Schloss Kittsee), calitate în care a înregistrat realizări de excepţie.

Fiecare din cele peste douăzeci de expoziţii organizate, din care am selectat – mai sus - doar câteva, are la bază o temeinică abordare ştiinţifică asupra temei propuse spre valorificare muzeală. La aceasta se adaugă cercetarea şi argumentarea tematicii, în scopul diseminării rezultatelor cercetării prin publicaţii de specialitate, şi aici ne aflăm în faţa unei impresionante şi lungi liste de articole, comunicări, studii, note etc., publicate în reviste de profil şi volume colective şi, nu în ultimul rând, în cărţi de autor. Nu este de loc simplu – mai ales ca timpul nu ţine cu noi! - să evidenţiem din impresionantă listă a publicaţiilor, oferită personal ori publicată în citatul volum aniversar *Der Weg als Ziel*, ori chiar să apelăm la cea mai modernă şi mai rapidă sursă de informaţii, internetul. Contribuţiile cele mai importante, puse la dispoziţia Catedrei de Istorie cu modestie şi cu generozitate academică, sunt centrate – după cum se poate observa! - pe câteva teme, obsesive şi principale, care au bântuit tinereţea şi maturitatea, respectiv drumurile D-lui Dr. Franz Grieshofer, *Etnografia* şi *Muzeografia*. Chiar dacă ştim că, în tinereţe, a cochetat ca mulţi alţi istorici, cu arheologia, mai ales că Bad Ischl, de unde provine, se află într-o zonă de maximă referinţă pentru arheologi, aproape de orăşelul Hallstatt (zona Salzkammergut), unde tainele munţilor locuiţi, în urmă cu multe secole, de populaţii preistorice (una din perioadele epocii fierului) erau tentante pentru un tânăr şi ambiţios intelectual, dornic de aventură cultural-istorică. Însă, din perspectivă istoriografică, această perioadă nu a lăsat amprente peste realizările ştiinţifice de mai târziu. Astfel, D-na Dr. Margot Schindler, editoarea ultimului volum omagial (există, de fapt, încă două astfel de lucrări dedicate sărbătoritului de astăzi, la 55 de ani şi la 60 de ani, ca o dovadă a preţuirii colegiale, de care s-a

bucurat!), şi colaboratoarea de la Muzeu, apreciază în *Introducere* că opera D-lui Dr. Franz Grieshofer se prezintă, virtual, ca „Österreichische volkskundliche Bibliographie" (Bibliografia etnografiei austriece). Ei bine, prin această apreciere, colegială şi cordială, trebuie să înţelegem că opera sa scrisă până acum este considerată una de referinţă pentru studierea fenomenelor etnografice naţionale în toată complexitatea şi diversitatea lor.

Dr. Franz Grieshofer a participat, prin contribuţii concrete şi efective, la mai multe proiecte şi programe de cercetare ştiinţifică, între care s-a remarcat, prin succesul ştiinţific înregistrat, *Die siebenbürgischen Landler. Eine Spurensicherung* (Octombrie 1990). Momentul s-a soldat cu editarea (într-un colectiv restrâns) a unei lucrări masive, în două volume, *Die siebenbürgischen Landler*, tipărită la prestigioasa Editura Böhlau, Wien-Köln-Weimar, 2002, 967 p., lansată şi la Sibiu acum trei ani, într-un cadru academic festiv. De asemenea, Dr. Franz Grieshofer a menţinut legături constante şi productive cu cercuri de specialişti în Etnografie şi Muzeologie din Transilvania, prin atractive prelegeri la diferite instituţii şi muzee din Sibiu în anul 2004 despre *Portul popular*, şi, în 2006, despre *Ceramică*. Interesul său cultural-ştiinţific pentru etnografia transilvană s-a soldat şi cu câteva călătorii de documentare, mai ales după anul 1989, prin judeţul Alba (Blaj, Râmeţ, Sebeş ş. a.), Maramureş şi zona Sibiului, fiind interesat şi încântat de icoanele autentice (pe lemn şi pe sticlă), de arta decorativă populară, viaţa cotidiană în sate româneşti ş. a. Interesul cultural şi profesional faţă de meleagurile bălgrădene este mărturisit, să recunoaştem şi de prelegerea de ieri, consacrată unui emporium cultural, muzical şi ştiinţific de talia bătrânei, dar atât de tinere, precum este Viena.

Cursus honorum al Dr. Franz Grieshofer include, mai multe funcţii şi titluri, efective dar şi onorifice, ca urmare a recunoaşterii contribuţiei efective aduse la dezvoltarea Etnografiei şi Muzeologiei austriece şi europene - să nu trecem cu vederea peste impresionanta biobibliografia personală! -, care a determinat numirea Domniei Sale în funcţia de vicepreşedinte la *Societatea Etnografilor din Viena*, consilier de specialitate al *Asociaţiei pentru Etnografie austriacă*, membru în Comitetul de conducere la *Societatea de Antropologie din Viena*, şef la Secţia *Etnografie* în *Adunarea Istoricilor din Austria* etc.

Încă de la începutul activităţii sale ştiinţifice, în calitate de specialist la Muzeul Austriac pentru Etnografie, din anul 1981, Dr. Franz Grieshofer a desfăşurat o apreciată activitate didactică şi de cercetare ştiinţifică, în cadrul prestigioasei *Universität Wien*, respectiv la *Institutul pentru Etnologie europeană şi Muzeologie*. În această calitate a susţinut, în faţa studenţilor şi a mai multor cadre didactice, prelegeri, seminarii, dezbateri, mese rotunde etc. despre *Muzeologie*, *Obiecte de artă populară* (*Mobilă, Unelte*), *Peisaje rurale din Austria*, *Obiceiuri*, *Artă populară* (*zona Balcanilor*), *Bosnia*, *Introducere în Etnografia Transilvaniei* (cu frecvente excursii documentare, efectuate în mai multe rânduri cu studenţii săi) etc. Ca o încununare a acestei activităţi didactice şi educative, în anul 2001, Dr. Franz Grieshofer a fost recunoscut drept *Honorar-Professor für Volkskunde (Hon.-Prof.)* al Universităţii vieneze, calitate care i-a conferit automat statutul de Profesor titular la Universitate. În acest fel, societatea academică vieneză i-a recunoscut indiscutabilele merite ştiinţifice şi manageriale în sfera didacticii universitare, iar acest statut îi permite oaspetelui Universităţii „1 Decembrie 1918" să-şi desfăşoare în continuare, la venerabila instituţie, profesia de bază.

Decernarea titlului de *Doctor Honoris Causa* D-lui Dr. Franz Grieshofer este o dovadă a recunoaşterii operei ştiinţifice în domeniul Etnografiei şi Muzeologiei şi manageriale a specialistului austriac, dar şi o cinste pentru instituţia organizatoare, Universitatea „1 Decembrie 1918" Facultatea de Istorie şi Filologie. În încheiere, îmi permit, să rostesc, în numele instituţiei gazdă, care se onorează pe sine, primind în rândul comunităţii universitare de la Alba Iulia un membru de seamă al lumii academice din Austria, personalitate în sensul cultural şi ştiinţific plenar al cuvântului, investită cu privilegii dar şi cu îndatoriri faţă de lumea profesorilor şi studenţilor din Alba Iulia: „Willkommen Herr Dr. Franz Grieshofer in der karlsburgischen Festung, die Professoren und die Studenten der Universität Karlsburg begrüssen Sie".

Alba Iulia, 30 mai 2009